

DE ZEGELS VAN BLANKENBERGE

door Lic. René LAURENT,

Assistent aan het Algemeen Rijksarchief.

Uit het Frans vertaald door V.M. Marghem.

Over de zegels van Blankenberge werden reeds twee studies gemaakt (1) ; daar zij onvolledig zijn heb ik het nuttig geacht het resultaat van mijn opzoekingen te publiceren.

Alvorens het onderwerp zelf aan te raken is het noodzakelijk te preciseren dat de eerste naam van de plaats wel Blankenberge was en niet **Scarpbout** zoals zekere auteurs beweerd hebben.

Priester Jacques De Meyer was de eerste die deze legende verspreidde in zijn **Annalen van Vlaanderen**, uitgegeven te Antwerpen in 1561 (2). In feite gaat het om de benaming van de wijk waar de eerste parochiekerk, opgedragen aan O.L.Vrouw, gebouwd werd (3). Deze kerk werd tijdens

-
- (1) E. VAN DEN BUSSCHE, *Blankenberghe et son passé historique*, La Flandre, 1874-1875, pp. 33-37. Vicomte de GHELLINCK VAERNEWYCK, *Sceaux et Armoiries des Villes, Communes, Echevinages, Châtellenies, Métiers et Seigneuries de la Flandre ancienne et moderne*, Paris, 1935, pp. 73-74.
- (2) *Commentarii sive Annales rerum Flandicorum libri XVII*, pp. 136 en 288 b : *palis praeacutis mari obversis contra pyratarum subitas irruptiones unde et a lignis acutis Scarpbout primum accepit nomen*. Deze naam *Scarpbout* zou dus zijn oorsprong vinden bij het gebruik van puntige palen door de inwoners aan de zee kant in de grond geslagen teneinde zich te beschermen tegen de aanvallen van zeerovers. De priester Jacques De Meyer die het pastoorsambt te Blankenberge gekregen had in 1543, maar toch te Brugge verbleef, leefde van 1491 tot 1552. Het was zijn neef Antoine De Meyer die zijn werk publiceerde (C. CARTON, *Notice sur Blankenberge*, *Annales de la Société d'Emulation de la Flandre occidentale*, III, [1841-42], pp. 103-104). Het verhaal werd later overgenomen door J.B. GRAMAYE (1579-1635) in zijn *Antiquitates illustrissimi comitatus Flandriae*, Leuven, 1708, p. 119 en door A. SANDERUS, *Flandria illustrata sive provinciae ac comitatus hujus descriptio*, uitgave 's Gravenhage, II, 1732, pp. 214-215. Het is niet mogelijk hier alle auteurs aan te halen die, tot in de XXe eeuw, dit verhaal rondstrooiden. In 1840 reeds toonde P.A. LENZ met rede aan dat de eerste naam van de stad niet *Scarpbout* was maar wel Blankenberge (*Notice sur l'origine de la ville de Blankenberghe et sur la destruction de Scarpbout*, *Nouvelles archives historiques, philosophiques et littéraires*, 1840, II, p. 100). De legenden bezitten nochtans levenskracht vermits men, in 1955, nog schreef dat de stad in de IXe eeuw de naam *Scarpbout* droeg (M. SERVAIS, *Wapenboek van de Provinciën en Gemeenten van België*, Luik, 1955, p. 920).
- (3) J. COLENS, *Le beryder de l' « ambacht » d'Uytkerke, au Franc de Bruges et la procession de Saint-Pierre à Blankenberghe*, *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, XXXIX, 1890, pp. 169-189.

de winter 1334-1335 door een overstroming vernield en op 12 februari 1335 (n.st.) stond de graaf van Vlaanderen, Lodewijk van Nevers, een stuk land af om er een nieuwe kerk op te bouwen (4). Op 15 maart 1335 (n.st.) dankte de stad de graaf en beloofde eeuwig een mis ter zijner ere te laten opdragen (5).

De verwarring tussen de twee namen kan gemakkelijk verklaard worden : door het feit van de aanwezigheid der parochiekerk op de plaats **Scarp-hout** genoemd, werd dit toponiem meer verspreid dan andere en zo komt het dat de namen Blankenberge en **Scarphout** in zekere bronnen soms verward werden (6). Deze verwarring heerst nochtans niet in de documenten uitgaande van autoriteiten zoals de graaf van Vlaanderen, de schepenen van Brugge en zeker niet de schepenen van Blankenberge, waar de naam **Scarphout** slechts gebruikt werd om de kerk en aanhorigheden aan te duiden en niet de stad zelf.

De oudste vermelding van de plaats dateert uit 1275 en ze wordt dan reeds als stad bestempeld : **villa de Blankenberghe** (7). Er mag verondersteld worden dat de eerste stedelijke voorrechten, die helaas niet bewaard bleven, toegestaan werden door de gravin van Vlaanderen, Margaretha van Constantinopel (1244-1278) en dat zij uit dezelfde periode moeten zijn als deze van Oostende, daterend van 28 juni 1267 (8).

- (4) Twee dagen voordien, op 10 februari 1335 (n. st.), had de graaf reeds de toelating gegeven de rechten, door de stad op zekere waren geïnd, te verhogen : ... *comme les bourghmestres et eschevins de nostre ville de Blankenberghe nous aient montré les grans necessités et charges qu'il leur convient soustenir et de nouvel les horribles pertes et damages que la tempeste et la force de l'eau de la mer ont fait en ceste annee tant en leur eglise comme en personnes et biens de la communaltey de la dicte ville...* (Archives départementales du Nord te Rijsel, B 1565, f° 3vo.4, nr. 16, copie van de XIVe eeuw). De akte van 12 februari 1335 (n. st.) wordt eveneens als copie van de XIVe eeuw in het depot van Rijsel bewaard, B 1562, f° 51vo, nr. 74 : ... *que comme les habitans de nostre ville de Blanquenberghe nous aient monstré, que par l'inundation et la forche de l'eau de la mer, leur eglise appelée l'église Notre Dame de Skerphout et li chimiteres appartenans a ycelle ne puissent plus demorer ou lieu ou elles sunt a present.*
- (5) Algemeen Rijksarchief, Charters van Vlaanderen, 1e reeks, nr. 2424. Afbeelding nr. 1.
- (6) Zo werd het Sint-Jans Hospitaal te Blankenberge soms *Sinte Jans huis te Blankenberge* genoemd (J. DE SMET, *Het memoriaal van Simon de Rikelike, vrijlaat te Sint-Pieters-op-de-dijk, 1323-1336*, Brussel, 1933, p. 76, vermelding van het jaar 1330) of ook *Sinte Jans huis te Scaerpoud* (Idem, p. 85, vermelding uit het jaar 1333).
- (7) Verklaring van de rechten en plichten van de provoost van Brugge door de gravin van Vlaanderen, rond 1275, gepubliceerd door L. GILLIODTS - VAN SEVEREN, *Coutumes des Pays et Comté de Flandre. Coutume de la prévôté de Bruges*, Brussel, 1887, II, p. 50. Een zekere *Petro de Blankenberghe* is vermeld in een rekening uit 1275 van het Sint-Jans hospitaal te Brugge, aangehaald door L. GILLIODTS - VAN SEVEREN, *Coutumes des Pays et Comté de Flandre. Quartier de Bruges. Coutumes des petites villes et seigneuries enclavées*, Brussel, 1893, VI, p. 526.
- (8) Gepubliceerd door L. GILLIODTS - VAN SEVEREN, *Coutumes des Pays et Comté de Flandre. Quartier de Bruges. Coutumes des petites villes et seigneuries enclavées*, Brussel, 1892, IV, pp. 27-28, naar het cartularium van de stad Oostende, vernield in 1940. Een gedeeltelijke copie bevindt zich in het eerste cartularium van Vlaanderen in de Archives départementales du Nord te Rijsel, B 1561, f° 25vo.

Na de juiste bepaling van de naam te hebben omljnd vatten wij de studie van de zegels aan.

Zes verschillende zegels kunnen tot op heden bestudeerd worden terwijl er misschien in de toekomst een zevende zal aan toegevoegd worden : inderdaad, de stadsrekeningen brengen aan het licht dat een zegel, waarvan nog geen enkele afdruk gevonden werd, gebruikt werd van 1445 tot 1458 (9).

De oude archieven van de stad zijn gedeponereerd in het Rijksarchief te Brugge, de inventaris ervan werd uitgegeven in 1894 (10). Behalve enkele registers uit de XVIe eeuw en stadsrekeningen gedeeltelijk bewaard sinds 1514, dateren de meeste documenten uit de XVIIe en vooral uit de XVIIIe eeuw (11).

Vroeger waren deze archieven veel rijker maar de verliezen en verwoestingen waren talrijk. Reeds in 1423 bezat de stad de akte niet meer die haar voorrechten vestigde en moest zijn afgevaardigden naar Gent sturen om een copie te krijgen van de documenten die bewaard werden in de archieven van de graven van Vlaanderen (12). Twee stadsbranden, in de XVIIe en de XVIIIe eeuw, kunnen ook veel schade berokkend hebben (13).

Zo heeft Blankenberge al haar documenten verloren met betrekking tot de XIIIe, XIVE en XVe eeuwen, belangrijkste periode voor haar geschiedenis vermits het gaat over de eerste eeuwen van haar bestaan. De bronnen voor dit tijdperk moeten dus elders gezocht worden, in de archieven der instellingen die mogelijk akten kunnen ontvangen hebben van de overheid van de stad zoals het Brugse Vrije (14), de stad Brug-

(9) zie *infra*, p.

(10) J. COLENS, *Inventaris van de oude archieven der stad Blankenberghe*, Brugge, 1894.

(11) De eerste akte vermeld in de inventaris en gedateerd 4 maart 1357 (n. st.) komt niet voort uit dit fonds maar uit de archieven van de heerlijkheid Uutkerke.

(12) Deze details worden ons gegeven in de stadsrekening van de jaren 1423 tot 1424 (Algemeen Rijksarchief, Rekenkamer, nr. 32.162, f°s 4 en 5 : *Betaelt meester Ghi te Ghend, van onzen prevelegen uut te scrivene... Betaelt 1 cleric omme onze prevelegen ute te copihyerne in vlaemsche... Betaelt 1 cleric van enen brieve te scrivene ende ghinc om miins gheduchts heeren raed als omme coppie te hebbene van onzen prevelegen... Ghezent te Brucghe, Jan de Hond ende Jan van Lucgbevoerde, den XVIIIten dach van apryl omme 1 supplicasyen te doe makene, omme die over te ghevene onzen gheduchten beere, in houdende omme onze prevelegen te ghecrighene... Ghezent te Ghent Jan de Hond ende Jan de Pottre, den XXIIIten dach van meye, an meester Ghi, omme coppie te hebbene van onzen prevelegen...).* In 1450 werden de privileges overgeschreven in een nieuw perkamenten register : *Item, betaelt Tristran van Uutkercke, van alle de kueren vander stede te verscryevenen in enen nieuwe fransijn bouc...* (Algemeen Rijksarchief, Rekenkamer, nr 32.183, f° 4 vo).

(13) J. COLENS, *op. cit.*, p. 9.

(14) E. VAN DEN BUSSCHE, *Inventaire des Archives de l'Etat à Bruges. Section première. Franc de Bruges, ancien quatrième membre de Flandre*, 2 vol., Brugge, 1881-1884.

ge (15) en de Rekenkamer (16) en ook deze van de graaf van Vlaanderen (17) en van zijn suzerein, de koning van Frankrijk (18).

Het is in deze verschillende archieffondsen dat ik de afdrukken van de opeenvolgende zegels van de stad Blankenberge teruggevonden heb (19).

I

Einde XIIIe - XVe eeuw.

Afmeting : 74 mm. Een hoog duin, begroeid met duingras (20), oprijzend uit de zee, waarin een pladijs (schol) zwemt.

Omschrift tussen twee korreleranden :

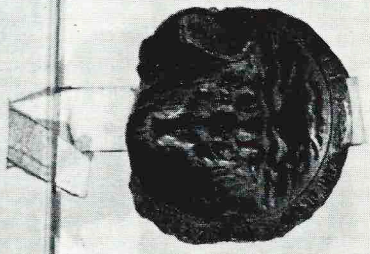
† : SIGILLVM : OPPIDANORVM : DE : BLANKENBERGHE : .

De matrijs van dit eerste zegel wordt bewaard in het bureau van de burgemeester op het stadhuis van Blankenberge (21). Zij kwam er nochtans maar terug in de tweede helft van de XIXe eeuw, men weet echter niet

- (15) L. GILLIODTS - VAN SEVEREN, *Inventaire des archives de la ville de Bruges*, Brugge, 1871-1878, 7 vol.
- (16) De Rekenkamer van Vlaanderen werd opgericht te Rijsel op 15 februari 1386 (n. st.) door Filips de Stoute, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen om de financiën te controleren (zie hierover P.L. GACHARD, *Inventaire des archives des Chambres des Comptes*, dl. I, Brussel, 1837, *Notice historique*, pp. 1 tot 70. De steden moesten een dubbel van hun jaarlijkse rekeningen aan de archieven van dit organisme overmaken. Zo worden op het Algemeen Rijksarchief de rekeningen van de stad Blankenberge, mits enkele leemten, bewaard van 1400 tot 1789 (A. PINCHART, *Inventaire des archives des Chambres des Comptes*, dl. V, Brussel, 1879, nr. 32.148 tot 32.450). De baljuwrekeningen worden bewaard van 1304 tot 1706 : van 1304 tot 1384 in de vorm van rolrekeningen (H. NELIS, *Chambre des Comptes de Flandre et de Brabant. Inventaire des comptes en rouleaux*, Brussel, 1914, nr. 998 tot 1034) ; van 1385 tot 1470 in de vorm van katernen (P.L. GACHARD, *Inventaire des archives des Chambres des Comptes*, dl. II, Brussel, 1845, nr. 13.675 tot 13.708) en van 1471 tot 1706, eveneens in de vorm van katernen (*Ibid.*, nr. 13.665 tot 13.668). De verzegelde charters zijn te zoeken in de Charters van Vlaanderen 1e en 2e reeks en in de Aanwinsten van Rijsel. De « Archives départementales du Nord » te Rijsel bewaren, in de reeks B, documenten van de Rekenkamer en van de oude charterverzameling van de graven van Vlaanderen.
- (17) Rijksarchief te Gent, Inventarissen : J. de SAINT-GENOIS, *Inventaire analytique des chartes des comtes de Flandre avant l'avènement des princes de la maison de Bourgogne*, Gent, 1843-1846 ; V. GAILLARD, *Chartes des Comtes de Flandre autrefois déposées au château de Rupelmonde*, Bulletin de la Commission royale d'Histoire, 2e reeks, dl. VI, 1854, pp. 323-434 en dl. VII, 1855, pp. 363-417 ; C. WYFFELS, *Inventaris van de oorkonden der graven van Vlaanderen. Chronologisch gerangschikt supplement*, Gent, 1958.
- (18) Ik dank M. Yves Metman, conservator van het Cabinet de Sigillographie aux Archives Nationales te Parijs om zo vriendelijk te zijn geweest mij de signatuur van akten, met betrekking tot Blankenberge, bewaard in de Layettes du Trésor des Chartes te Parijs, te hebben meegedeeld.
- (19) Ik heb ook gebruik gemaakt van een document uit het Bisschoppelijk archief te Brugge, zie *infra* 187, nr. 32. Ik dank M. Luc Danhieux, assistent aan het Rijksarchief te Brugge voor de aanwijzing.
- (20) Duinplant die groeit in de duinen van onze kust en niet « une montagne couverte de nombreuses tiges d'arbres sans feuillage », zoals beschreven door L. DOUET d'ARCO, *Collection de sceaux*, III, Parijs, 1868, p. 424, nr. 11.115.
- (21) Ik dank M. Maurice Devriendt, oud-burgemeester van Blankenberge, voor de toelating die hij mij gegeven heeft dit stuk mee te nemen naar het Algemeen Rijksarchief teneinde er een afgietsel van te laten maken (Algemeen Rijksarchief, Zegelverzameling, nr. 33.982). Afbeelding nr. 2.

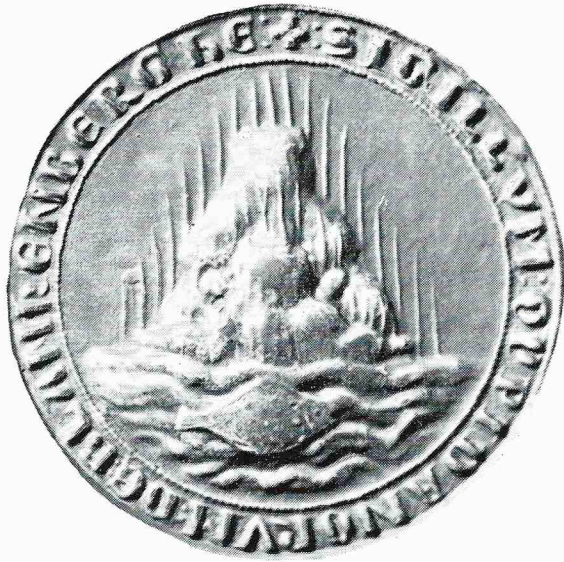
A Tous casz qui ces presens leroz devrent et orvoir. Si Bonchensere et ceterum et toute la communauté de la ville de Brabantz se par
 et conspuce de honte. Quant tout que come au daimour de nre seigneur ihesu cristi. et de la beureuse vierge marie et pour la necessite humiliteion
 et la purete de l'ame de la vierge pour les queles nre seigneur prochois appellez estz nre dame de l'esperance et si certains suplications a pelle se pro
 curer plus devont au lieu au ellez sont a presier nos tres chers et redoubtes princes et freres monseignour loys d'ors de flandre d'arcevesche et de nre
 seigneur de sa grace especial dms pueche de terre appellee dechensere. contenant certains vers lignes de terre pour saint sur quelle le seigneur et
 ceterum deffus dit. Or come il appert par leur pieces du grant fol de no dire seigneur par chez fures. et us des autres espees sur desirons que en la de
 seigneur quant elle sera dedee par en sa remembrance estableme nre messe solennelle pour lui et pour ce noble d'ame madame ausseigne pille de nep
 de France comesse de flandre de neis et de neis sa femme et pour loys leur filz et pour ce que il ont li d'us d'ors viuers de saint espoire et de
 leur tresors de plusieurs ceterum au p'cedent par le p'cedent sur apres ce que elle sera dedee. et que a la die messe dire si que deffus est de
 li ceterum qui pour le temps a venir soient pour remembrance. nous pour ce que la seigneur de terre est a nre suplication pour la die seigneur
 et ceterum deffus par no dire seigneur d'ore et pour les biens temporels. les quels il a fait et fera encore a la die seigneur si come nous esparons able
 seigneur nous et ceterum de nous. le corps de la communauté de la ville de Brabantz. et ceterum deffus. et que a la die messe dire si que deffus est de
 est de seigneur le seigneur de no dire seigneur. et ayons humiliteion sur ces presens a vouloir s'oper en dies occasions. le seigneur de Brabantz
 ou a son vouloir au spirituel a fin que ce soit cote accomplie et durable. que il come souverains de sa dicte ordinaire. quelle la die messe telle comme
 deffus est de dire en la die seigneur. et les ceterum qui pour le temps a venir soient pour remembrance de ce d'ans nous ces presens leroz. seigneur de flandre
 et le seigneur deffus a ceterum presens par leroz a ces presens d'oreces. Si trespassez de ce d'ans nous ces presens leroz. seigneur de flandre du fol de
 ne vult les queles survenir soient et d'oreces leroz de seigneur. le seigneur du mois de march.

ARCHIVES
 COMMUNALES DE BRABANT

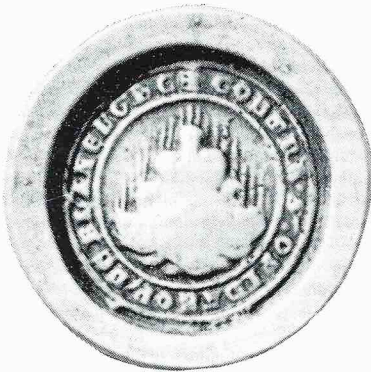
AFBEELDING 1

Akte van 15 maart 1335 (n.s.) Algemeen Rijksarchief, Charters van Vlaanderen, Eerste reeks, nr. 2424.

AFBEELDING 2

Zegel nr. I, Algemeen Rijksarchief, zegelverzameling, nr. 33.982 ; afgietsel gemaakt naar oorspronkelijke matrijs.

AFBEELDING 3

Tegenzegel nr. III ; Algemeen Rijksarchief, zegelverzameling, nr. 19.469 ; akte van 14 november 1330, Rijksarchief te Gent, Charters van de Graven van Vlaanderen nr. 1.646.

AFBEELDING 4

Tegenzegel nr. IV ; Algemeen Rijksarchief, zegelverzameling, nr. 34.034 : akte van 30 april 1384, Algemeen Rijksarchief, Charters van Vlaanderen, Eerste reeks, nr. 2.203

AFBEELDING 5

Zegel nr. V, Algemeen Rijksarchief, zegelverzameling, nr. 34.050 ; akte van 1 mei 1538, Rijksarchief te Brugge, Charters van het Brugse Vrije, nr. 673.

AFBEELDING 6

Zegel nr. V, akte van 25 december 1542, Algemeen Rijksarchief, Kwitanties van de Rekenkamer te Rijsel, doos nr. 1 A3.

AFBEELDING 7

Zegel nr. VI, Algemeen Rijksarchief, zegelverzameling nr. 6.595 ; akte van 1683.

AFBEELDING 8

Zegel nr. VII, Algemeen Rijksarchief, zegelverzameling nr. 20.119 ; afdruk gemaakt naar de oorspronkelijke matrijs.

hoe (22); dit feit deed ons denken dat het een vals stuk betrof. Na een nauwkeurig onderzoek, confrontatie van het stuk met originele afdrukken die wij nog bezitten, lijdt het geen twijfel dat de matrijs echt is. Zij bestaat uit een ronde, koperen schijf, aan een zijde gegraveerd en aan de andere voorzien van een greep waarin een opening geboord is waardoor het kettinkje moet gelopen hebben dat het verbond met het tegezegel (23).

Deze matrijs moet stammen uit het einde van de XIIIe eeuw en werd waarschijnlijk gebruikt vanaf het ogenblik dat de stad haar eerste privileges verkreeg (24).

De oudste bewaarde akten, uitgaande van de magistraat van Blankenberge, dateren uit het begin van de XIVe eeuw en een afdruk van dit zegel hangt aan een akte van 23 maart 1309 (n.st.) (25); het wordt gebruikt gedurende gans de XIVe eeuw (26) en men mag aannemen dat dit het geval was tot 1445, datum waarop in de stadsrekeningen melding gemaakt wordt van het vervaardigen van een nieuwe matrijs (27).

Al de bewaarde afdrukken zijn tot in 1384 vergezeld van het tegezegel beschreven onder nr. III. Daarna wordt, vanaf die datum, het type gebruikt, beschreven in nr. IV.

(22) E. VAN DEN BUSSCHE, *Blankenberghe et son passé historique*, La Flandre, 1874-1875, p. 35 : « Le grand sceau a été assez longtemps perdu et ce n'est que dans ces derniers temps que la ville de Blankenberghe en est redevenue propriétaire ».

(23) Gelijkvormig aan de zilveren matrijzen van zegel en tegezegel van de stad Brugge afgebeeld in de geïllustreerde uitgave van H. PIRENNE, *Geschiedenis van België*, Brussel, I, p. 299.

(24) zie supra, p. 182.

(25) ... *saiellees dou seel de la dite ville*. Archives Nationales te Parijs, Layettees du Trésor des Chartes, J 550, nr. 163; zegel hangend aan dubbele perkamenten staart. Overgenomen door DOUET d'ARCQ, *Collection de sceaux*, Parijs, 1868, III, p. 424, nr. 11.115. Ditzelfde depot bewaart een akte van 23 maart 1305 (n. st.) onder nr. J545 nr. 5⁶, maar het zegel is verloren: het was voorzien hangend aan dubbele perkamenten staart (... *le saiel dou quel nous usons en nostre dite ville*).

(26) - *gheseghed metten zegle van onzer stede*. 5 september 1328, Algemeen Rijksarchief, Charters van Vlaanderen, 1e reeks, nr. 665. Zegel in bruine was hangend aan enkele perkamenten staart.

- *bezeghelt metter steden zeghele van Blankenberghe*. 7 april 1330, Stadsarchief Brugge, nr. 346, zegel in bruine was hangend aan dubbele perkamenten staart.

- *saielleez du saiel de nostre dicte ville...*, 14 november 1330, Rijksarchief Gent, Charters van de Graven van Vlaanderen, nr. 1646, zegel in bruine was hangend aan rode zijden snoer; dit is de best bewaarde afdruk (Algemeen Rijksarchief, Zegelverzameling, nr. 19.468).

- *selees du seel de nostre ville*, 15 maart 1335 (n. st.), Algemeen Rijksarchief, Charters van Vlaanderen, 1e reeks, nr. 2424, zegel in groene was hangend aan dubbele perkamenten staart.

- *le seel de la dicte ville*, 30 april 1384, Algemeen Rijksarchief, Charters van Vlaanderen, 1e reeks, nr. 2203, zegel in bruine was hangend aan dubbele perkamenten staart (Algemeen Rijksarchief, Zegelverzameling, nr. 34.033).

(27) *Item, betaelt vander ghemeene stede groten zeghel nieuwe te ghietene ende te stekene in latoene...*, Algemeen Rijksarchief, Rekenkamer, nr. 32.178, f° 4vo.

II

1445-1458.

De stadsrekening van 1445 heeft ons onthuld dat in dit jaar de stad een nieuw zegel liet graveren (28). Wij hebben er geen enkele afdruk van bewaard want het is niet lang genoeg gebruikt geworden. Inderdaad, dertien jaar later, in de rekening van 1458, lezen wij dat het grote zegel was moeten hermaakt worden daar het niet meer te gebruiken was en ook te groot voor zo'n kleine stad (29).

Wij zullen hier niet uitwijden over het verval dat de stad gekend heeft vanaf de tweede helft van de XVe eeuw: merken wij enkel op dat de invloed ervan zelfs waar te nemen is in de zegels van de gemeenschap.

III

XIVe eeuw.

Afmeting: 33 mm. Het eerste tegenzegel stelt hetzelfde onderwerp voor als het grote zegel, maar dan gereduceerd.

Randschrift tussen twee lijnen:

† CONTRA . S' . OPIDANOR / . DE . BLAKEBGHE.

Wegens zijn kleine dimensie moesten afkortingen gebruikt worden en de naam van de stad is zelfs niet voluit gegraveerd kunnen worden. Deze afdruk dient als tegenzegel op de hoger aangehaalde akten (30); men vindt hem niet afzonderlijk gebruikt als kleine zegel of zegel ter zaken.

IV

Tweede helft XIVe eeuw - tweede helft XVIe eeuw.

Afmeting: 33 mm. Het onderwerp is nog steeds hetzelfde maar het duin wordt vergezeld in het hoofd van twee sterren. De tekening is fijner uitgevoerd dan op het eerste tegenzegel en het randschrift is volledig.

Randschrift tussen twee lijnen:

† CONTRA S' OPIDANORVM DE BLANKEBERGHE.

(28) zie vorige noot.

(29) *Item, betaelt vander stede groten zeghel te vermakene, omme dat hoghebruucaem was ende ooc te groot naer de cleenebede van deser stede...*, Algemeen Rijksarchief, Rekenkamer, nr. 32.191, f° 6.

(30) zie *supra*, p. 185, n. 26. Volgens DOUET d'ARCQ (*Collection de Sceaux*, Parijs, 1868, dl. III, nr. 11.115) heeft de akte van 23 maart 1309 (n. st.), geciteerd *supra*, p. 185, n. 25, als tegenzegel een schild met St.-Andrieskruis. Deze afdruk is een persoonlijk zegel en mag niet beschouwd worden als het tegenzegel gewoonlijk door de stad gebruikt. De best bewaarde afdruk hangt aan de akte van 14 november 1330, Rijksarchief te Gent, Charters van de Graven van Vlaanderen, nr. 1646. Van dit zegel werd een vorm gegoten die bewaard wordt onder nr. 19.469 in de zegelverzameling van het Algemeen Rijksarchief. Afbeelding nr. 3.

Dit zegel werd zowel gebruikt als tegenzegel (31) en, afzonderlijk als zegel ter zaken, tot in de tweede helft van de XVIe eeuw (32).

V

XVIe eeuw.

Afmeting : 66 mm. Een hoog duin, begroeid met duingras, oprijzend uit de zee, vergezeld in het hoofd van twee sterren.

De pladijs, voorgesteld sinds het ontstaan, is verdwenen. Het duin is voorgesteld door zes bergjes geplaatst 3, 2 en 1.

Omschrift tussen twee korrelranden :

† SIGILLVM SCABINORVM VILLA DE BLANCKEBERGHE.

Tot op heden werden drie afdrucken van dit zegel teruggevonden en zijn respectievelijk van 1526, 1538 en 1542. In het eerste geval is het zegel vergezeld van een tegenzegel van het type bestudeerd onder nr. IV ; in de twee andere gevallen is het alleen gebruikt (33).

VI

1669-1697.

Afmeting : 42 mm. Wapenzegel : gedwarsbalkt schild, in de punt een duin met twee lagere toppen.

Omschrift tussen twee cirkels :

16.69 ZEGHEL . DER . ST [EDE ENDE PORT . BLAN]CKEBERGHE.

- (31) - Tegenzegel van het eerste grote zegel, akte van 30 april 1384, Algemeen Rijksarchief, Charters van Vlaanderen, 1e reeks nr. 2203 ; gegoten vorm onder het nr. 34.034 in de zegelverzameling van het Algemeen Rijksarchief. Afbeelding nr. 4.
- Tegenzegel van het zegel gebruikt in de XVIe eeuw, bestudeerd onder nr. V, akte van 10 december 1526, Algemeen Rijksarchief, Kwitanties van de Rekenkamer te Rijsel, doos nr. 35-36.
- (32) - 15 december 1394, (*le seel aux causes de la dicte ville*), Algemeen Rijksarchief, Kwitanties van de Rekenkamer te Rijsel, doos nr. 35-36, sporen van bruine was, hangend aan enkele perkamenten staart.
- 12 januari 1397 (n. st.), (*seellees du seel as causes*), Idem, doos nr. 35-36, groene was, hangend aan enkele perkamenten staart.
- 2 januari 1400 (n. st.), (*sellé du singnet de la ville*), Idem, doos nr. 35-36, bruine was, hangend aan dubbele perkamenten staart.
- 16 september 1529, (*Bezegbelt metten contre zeghele van zaecken*), Idem, doos nr. 35-36, bruine was, hangend aan enkele perkamenten staart.
- 1570, Bisschoppelijk Archief te Brugge, reeks F, VI, opgedrukt zegel, afdruk op papier.
- (33) - 10 december 1526, Algemeen Rijksarchief, Kwitanties van de Rekenkamer te Rijsel, doos nr. 35-36, bruine was, hangend aan dubbele perkamenten staart, beschermd door een papieren omslag die de afdruk van het grootste gedeelte van het zegel behouden heeft.
- 10 mei 1538, Rijksarchief te Brugge, Charters van het Vrije, nr. 673, bruine was, hangend aan dubbele perkamenten staart (Algemeen Rijksarchief, Zegelverzameling, nr. 34.050). Afbeelding nr. 5.
- 25 december 1542, Algemeen Rijksarchief, Kwitanties van de Rekenkamer te Rijsel, doos nr. 1A³, bruine was, hangend aan enkele perkamenten staart (Algemeen Rijksarchief, Zegelverzameling, nr. 23.725). Afbeelding nr. 6.
In de drie gevallen wordt dit zegel in de akten *zeghel van zaken* genoemd. Merken wij op dat het zegel bestudeerd onder nr. IV, gebruikt als zegel ter zaken op 16 september 1529, bestempeld wordt als *contre zeghele van zaecken* (zie vorige noot).

Dit zegel dat aan een akte uit 1683 hing is enkel gekend door een afgietsel uit de zegelverzameling van het Algemeen Rijksarchief (nr. 6595) (34). De datum van het randschrift (1669) en deze die voorkomt op het hiernavolgend zegel (1697) laat ons toe te veronderstellen dat deze stempel gebruikt werd van 1669 tot 1697.

VII

1697 - einde XVIIIe eeuw.

Afmeting : 40 mm. Wapenzegel : gedwarsbalkt schild, in de punt een duin met twee lagere toppen. Het wapen is hetzelfde als dit van het vorige zegel, de versiering buiten het schild is licht verschillend en omvat in het hoofd de datum 1697, gebroken door een schelp.

Omschrift : ZEGHEL · DER · STEDE · ENDE · PORT ·
BLANCKEBERGHE.

Het afgietsel van dit zegel werd gemaakt naar de koperen matrijs die bewaard wordt op het Algemeen Rijksarchief (35). De teruggevonden afdrucken bewijzen dat het, als opgeplakt zegel, gebruikt werd tot op het einde van de XVIIIe eeuw (36).

*

* * *

In het huidige stadium van de opzoekingen mogen wij vaststellen dat de stad, sinds het einde van de XIIIe eeuw tot het einde van de XVIIIe eeuw, zeven zegels gebruikt heeft: twee matrijzen werden bewaard, de eerste en de laatste (37).

Een wapenschild komt voor de eerste maal voor in 1669 (zie nr. VI) ; het is mogelijk dat het reeds op een vorig zegel voorkwam vermits, volgens Corneille Gaielaerdts, het wapen van de stad in 1557 **de sable a la fesse d'argent et au piet de l'escu une montaigne a trois montelettes d'argent** (38) was.

Op 9 januari 1841 beschrijft een koninklijk besluit het gemeentewapen als volgt : **van sabel met dwarsbalk van zilver vergezeld in de punt van een berg met twee lagere toppen van hetzelfde** (39).

De voorstelling van het hoge duin begroeid met duingras, die verscheen op het einde van de XIIIe eeuw, kreeg dus een ander karakter in de loop der tijden maar blijft heden nog voortbestaan op het officieel wapen.

(34) Het gebrek aan duidelijkheid van de referte, opgesteld op het einde van de XIXe eeuw, heeft belet het origineel terug te vinden. Afbeelding nr. 7.

(35) Zegelverzameling, nr. 20.119. Afbeelding nr. 8. Het nr. 17.777 vermeld door Burggraaf de Ghellinck Vaernewyck (*Sceaux et Armoiries des Villes, Communes, Echevinages, Châtellenies, Métiers et Seigneuries de la Flandre ancienne et moderne*, Parijs, 1935, p. 74) is een afdruk eveneens voortkomend van de matrijs maar minder klaar.

(36) 14 april 1698, Rijksarchief te Brugge, charters met blauw nummer nr. 10.619.

8 februari 1716, Id., Archief van Blankenberge, nr. 1223.

18 september 1772, Id., Charters van het Brugse Vrije, nr. 899.

18 september 1780, Id., Archief van Blankenberge, nr. 1222.

(37) zie *supra*, nr. I en VII.

(38) Koninklijke Bibliotheek, Handschriften, nr. 5819-20, f° 38 vo. Dit manuscript getiteld *Le blason des armes*, werd gepubliceerd door J. Van Malderghem, Brussel, 1866.

(39) M. SERVAIS, *op. cit.*, p. 921.